

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในต่างประเทศ

ในต่างประเทศแนวคิดการให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากการข่มขู่ ถูกคุกคามหรือถูกประทุษร้าย รวมถึงต้องจัดการคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลที่มาเป็นพยาน ในคดีอาญา เริ่มจากร่างปฎิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรมและสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้ลงมติรับรองไว้เมื่อปี ค.ศ. 1985 ถือเป็น การเริ่มต้นตอบสนองการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และในปี ค.ศ. 1985 นั้นเอง องค์การสหประชาชาติก็ได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด โดยองค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องให้สมาชิกพิจารณาให้ความสำคัญในการตอบสนองของกระบวนการบริหารและตุลาการต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม โดยให้รัฐสมาชิกวางมาตรการต่างๆ เพื่อลดความไม่สะดวกของเหยื่ออาชญากรรมให้เหลือน้อยที่สุด ปกป้องความเป็นส่วนตัวของเหยื่ออาชญากรรม ให้หลักประกันความปลอดภัยของเหยื่อและพยานให้พ้นจากการข่มขู่และการล้างแค้น ซึ่งแต่ละประเทศต่างเห็นตรงกันว่า การคุ้มครองพยานนั้นเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมอย่างที่สุด¹ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาการคุ้มครองพยานของประเทศต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นกฎหมายแม่แบบที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองพยานของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการในการคุ้มครองพยาน องค์การที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองพยาน

---

¹ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2558). “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*. ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3). กันยายน - ธันวาคม 2558, หน้า 235-236.

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ค่าใช้จ่ายและมาตรการอื่นที่จำเป็นในการคุ้มครองพยาน

ในปี ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกา ได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (The Organized Crime Control Act) ซึ่งมีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในอันที่จะดำเนินการในเรื่องให้ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของพยานและบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นพยานในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยมีหน่วย United States Marshals Service ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการภายใต้โครงการให้ความคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) หรือ WPP.

ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 สภาองเกรส ได้ให้ความเห็นชอบผ่านพระราชบัญญัติคุ้มครองและป้องกันพยาน (The Witness Security Act) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองป้องกันพยานสำคัญในคดีทั่วไป

มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานในสหรัฐอเมริกานี้มีกฎหมายรองรับ จึงทำให้การดำเนินการสามารถเป็นอย่างมีระบบ มีงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่าย ทำให้ประชาชนมีความมั่นใจส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ โดยใน United States Code (U.S.C.) ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองพยาน (Protect of Witness) ไว้ใน Section 3521-3528 โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการคุ้มครองป้องกันพยานบุคคล หรือผู้ที่อาจเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด เมื่อเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองป้องกันบุคคลดังกล่าว รวมทั้งสุขภาพจิตและการปรับตัวทางสังคมได้นานเท่าที่ยังเห็นว่าภัยอันตรายยังมีอยู่ สำหรับหลักเกณฑ์การพิจารณารับพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองในประเทศสหรัฐอเมริกา พิจารณาจาก ความสำคัญของคดีเป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดในองค์กรอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับการทุจริตเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ความสำคัญของคำให้การของพยาน พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย ความเสี่ยงต่อชุมชน ลักษณะพื้นฐานของโครงการคุ้มครองพยาน เป็นโครงการที่เป็นภาคสมัครใจและเป็นทางเลือกสุดท้าย รวมทั้งไม่ใช่โครงการ สำหรับให้ความช่วยเหลือเหยื่อ มีการเปลี่ยนข้อมูลที่แสดงอัตลักษณ์ของบุคคล (เปลี่ยนชื่อ/สกุล) การย้ายที่อยู่ การส่งเสริมให้พยานอยู่ในสังคมได้และพึ่งตนเองได้ โดยมีข้อกำหนดแนวปฏิบัติที่เข้มงวด การคุ้มครองพยานเป็นทางเลือกสุดท้าย ก่อนจะใช้มาตรการคุ้มครองพยานจะใช้ มาตรการอื่นในการดูแลพยาน โดยมีทางเลือกอื่นๆ ในการดำเนินการ ได้แก่ กรณีพยานเป็นนักโทษ แยกพยานจากนักโทษอื่น ใช้ชื่ออื่นในการเรียกพยานนักโทษ จัดให้มีพยานพาหนะพิเศษ ในการรับ-ส่งพยานไปให้การในศาล แยกพยานไว้ในที่คุ้มกัน ต่างหาก กรณีพยานทั่วไป คุ้มครองความปลอดภัยโดยตำรวจหรือใช้ระบบการคุ้มครอง ความปลอดภัยของศาลย้ายที่อยู่

ชั่วคราว ใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยของศาล เมื่อพยานมาขึ้นให้การ ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในระดับปานกลาง ใช้เซฟเฮาส์²

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล ข่าวสารในคดีความผิดสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล และยังกำหนดโปรแกรมของการคุ้มครองที่เรียกว่า (Witness Security Program/ WITSEC) อยู่ใน United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 เพราะกฎหมายดังกล่าวเห็นการปกปิดที่อยู่หรือข้อมูลต่างๆ ของพยานเป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้ United States Marshals จะต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อ พยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล³

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐ (Republic)⁴ โดยมีการบริหารกิจการส่วนกลางของประเทศโดยรัฐบาลกลาง (Central government) ซึ่งมีอำนาจเฉพาะเจาะจงและจำกัดเท่าที่รัฐธรรมนูญได้ให้ไว้เท่านั้น การบริหารกิจการอื่นๆ นอกเหนือจากนั้นเป็นอำนาจของมลรัฐ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประกอบด้วยมลรัฐที่หลากหลายแยกกันเป็นอิสระภายใต้อำนาจอธิปไตยของสหราชอาณาจักรเดิม แล้วจึงมารวมตัวกันเป็นสหรัฐเพื่อประกาศอิสรภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกาคิดว่าเป็นประเทศในระบบกฎหมาย Common Law โดยในแต่ละมลรัฐจะผูกพันตามระบบกฎหมาย Common Law ยกเว้น มลรัฐหลุยเซียน่าซึ่งใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ลักษณะเด่นประการหนึ่งของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น สหรัฐอเมริกา คือ ระบบลูกขุนไว้พิจารณาข้อเท็จจริงในคดีต่างๆ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยลูกขุนคือ บุคคลที่ได้รับเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ลูกขุนเพื่อเชื่อว่าลูกขุนเป็นตัวแทนของมาตรฐานในสังคมขณะนั้น⁵

² เพ็ชรา เปลียนศิริ. (2557). “แนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ”. *วารสารยุติธรรม*, 33 (2). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://website2556.moj.go.th/upload/main_magazine/upload_files/1385col_2189.pdf [2560, 18 มิถุนายน]

³ วรณพร สิทธิกรวงศ์. (2552). *การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 72.

⁴ มานิตย์ จุมปา. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน อังถึงใน ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง. แปลคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา. หน้า 27.

⁵ ศิริ รัตตานุกุล. (2546). *การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24*. อังถึงใน รายงานการวิจัยฉบับพิเศษ, “กฎหมายคุ้มครองพยาน: ความฝันที่ยังอยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรม”. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 48(6).หน้า 41.

โครงการคุ้มครองพยาน (WITSEC) ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม พ.ศ. 2513 (Organized Crime Control Act 1970) โดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้มอบหมายให้ หน่วย U.S. Marshals (United States Marshals Service: USMS) ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือพยาน โดยมีพันธกิจหลัก คือ การรักษาความมั่นคงและความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรม และยึดหลักการบริหารจัดการโครงการคุ้มครองพยานอย่างเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ภายใต้หลักการที่ว่าชาวอเมริกันไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกหากตกเป็นเหยื่อ จะต้องได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายของอเมริกา อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายสำคัญของโครงการคุ้มครองพยาน คือ เป็นทางออกสุดท้ายที่มีได้มุ่งช่วยเหลือเฉพาะเหยื่อ แต่ยังคงเน้นการให้ความช่วยเหลือต่อพนักงานอัยการในการแสวงหาพยานหลักฐานที่สำคัญเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี คดีที่ USMS รับผิดชอบ เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เช่น แก๊งมาเฟีย คดีทุจริตของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณชน (Public Corruption) และคดีที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งในการดำเนินการคุ้มครองพยานตั้งแต่ปี ค.ศ.1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 6,600 คน และศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดได้ถึง 39 เปอร์เซ็นต์⁶

การเข้าสู่โปรแกรมคุ้มครองพยาน (Witness protection program) เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจาก Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งทำหน้าที่อยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยในการยื่นคำขอนี้ต้องระบุถึงคำให้การของพยานอันตรายที่พยานได้รับ และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยานจะเข้าไปอยู่ เมื่อได้รับคำขอแล้วจะได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service และหลังจากนั้นจะเสนอ Attorney General ให้เป็นผู้มีหน้าที่พิจารณาว่าพยานคนใดสมควรเข้าอยู่ในโปรแกรมนี้ โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดไว้ใน United States Code, Title 18, Crime and Criminal Procedure, Part Chapter 224 “Protection of Witness” โดยมีสาระสำคัญดังนี้

บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง

ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้นๆ ให้ความร่วมมือกับทางการโดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุดในการให้ความคุ้มครอง

⁶ เพ็ชรา เปลียนศิริ. (2558). *แนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ, สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: กรมสอบสวนคดีพิเศษ. หน้า 3.

นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองรวมไปถึงผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะพยาน ทั้งยังให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูลอีกด้วย

ประเภทคดีที่จะให้ความคุ้มครอง

ต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ เช่น

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด
- 2) การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย
- 3) การกระทำความผิดที่ก่อโทษ
- 4) การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 5) การฟอกเงิน
- 6) การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 7) การกระทำความผิดในคดีสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล
- 8) การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ
- 9) การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ
- 10) การฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 11) การขัดขวางความยุติธรรมในคดีสำคัญ
- 12) การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณี ที่กระทำในรูปองค์การอาชญากรรม
- 13) การลักลอบขนของหนีภาษี

หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครอง

การดำเนินการคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือกันอยู่ 3 หน่วยงาน (Three Department of Justice) ซึ่งทุกหน่วยงานสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Justice) โดยทั้ง 3 หน่วยงาน ได้แก่

1) The Criminal Division's Office of Enforcement Operations (OEO) มีอำนาจหน้าที่อนุญาตและพิจารณาบุคคลที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน โดยพยานนั้นต้องมีอันตรายเนื่องจากการมาเบิกความในความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ความผิดร้ายแรงต่างๆ เป็นต้น

2) The United States Marshals Service (U.S. Marshals) หน่วยงานนี้มีอำนาจหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน โดยให้ความช่วยเหลือทั้งตัวพยานและครอบครัวของพยานในเรื่องการย้ายถิ่นที่อยู่ให้กับพยานไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย (Secure Location) จัดหาเอกสารทางราชการใหม่ให้กับพยาน

ดูแลรักษาเรื่องสุขภาพของพยาน มีการฝึกฝนงานให้พยานสามารถที่จะทำงานได้ มีการจ้างงาน จนกระทั่งพยานผู้ที่เข้าร่วมโครงการสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีหน่วยงานอีกสามระดับ⁷ คือ

(1) สำนักงานใหญ่ (Marshals Service Headquarters)

(2) สำนักงานเขต (Regional Offices) มีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกย่อยเป็นสาขา อีก 95 แห่ง

(3) หน่วยงานกลาง (Metro Units)

หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าว จะมีหน้าที่ตรวจสอบให้การคุ้มครองพยาน โดยมีเจ้าพนักงานที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยาน และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องการคุ้มครองพยานอีกด้วย มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นไปในการตัดสินใจโดยแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุดจะมอบหมายหน้าที่ให้กับ United States Marshals และจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาว โดยมีหน่วยงานหลัก 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงการคลังซึ่งรับผิดชอบเรื่องการเงินส่วน United States Marshals เป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครองพยาน

3) The Bureau of Prisons (BOP) คือ หน่วยงานราชทัณฑ์ ทำหน้าที่ดูแลพยานที่ได้รับความคุ้มครองที่เป็นผู้ต้องขัง ในกรณีที่พยานอยู่ในฐานะเป็นนักโทษและถูกจำคุกอยู่จะมีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่เป็นนักโทษในระบบเรือนจำ คือ การแยกพยานมาควบคุมต่างหากจากผู้ต้องขังอื่นในหน่วยควบคุมพิเศษหรือย้ายไปยังเรือนจำอื่น โดยเจ้าหน้าที่จะทำการกำหนดสภาพแวดล้อมเฉพาะตามที่เห็นเหมาะสมดูแล พยานดังกล่าวนั้นอาจเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครองพยานอีกครั้งหากว่าเมื่อเข้าพ้นโทษจำคุกแล้วมีเหตุคุกคามชีวิตเขาอีก โดยครอบครัวของเขาอาจได้รับความคุ้มครองตามโปรแกรมคุ้มครองพยาน ขณะที่เขาอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ด้วย

การดำเนินการคุ้มครองพยาน

ในการพิจารณาว่าควรจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่ อัยการสูงสุด (Attorney General) จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ความจำเป็นในการที่จะให้บุคคลนั้นให้การว่ามีความสำคัญกว่าอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อสาธารณะหรือไม่ พิจารณาถึงประวัติอาชญากรของบุคคลนั้น ความเป็นไปได้จากพยานหลักฐานอื่น เช่น จากการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ความจำเป็นในการคุ้มครองบุคคล ความสำคัญของคำเบิกความของบุคคลนั้น

⁷ U.S.Marshals Service, F.Y. (2009). *Performance Budget, Congressional Submission, Salaries and expenses Appropriation*. (Online). Available: www.usdoj.gov/jmd/2009justification. p.54. [2018, 7 July].

ผลการตรวจสภาพจิต และปัจจัยอย่างอื่นเท่าที่อัยการสูงสุดเห็นสมควร ซึ่งจะไม่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สาธารณะ หรือเกิดอันตรายแก่ผู้บริสุทธิ์ที่จะมีมากกว่าความจำเป็นในการให้บุคคลนั้นเข้าเบิกความประกอบด้วยว่ามีความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด

บทบาทของอัยการสูงสุด (Attorney General)

1) ก่อนที่จะได้ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด อัยการสูงสุดจะต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ซึ่งรวมถึง ประวัติอาชญากรรม (ถ้าหากมี) ผลการประเมินสภาวะทางจิตใจของบุคคลนั้น ซึ่งอัยการสูงสุดจะต้องประเมินผลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละคดีที่มีการสอบสวนอย่างเข้มงวด ประกอบการพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมในโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่

2) อัยการสูงสุดอาจจัดให้พยานย้ายที่อยู่ใหม่และให้ความคุ้มครองด้านอื่นๆ แก่พยานหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่อยู่ภายใต้เขตปกครองของรัฐบาลกลางหรือเขตปกครองของมลรัฐใด ในคดีเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดอันร้ายแรงอย่างอื่น ถ้าเห็นว่าอาจจะเกิดการกระทำความผิดอันเป็นการประทุษร้ายพยานอันเนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวข้างต้นนั้น หรือความผิดตามกฎหมายมลรัฐอันมีสภาพอย่างเดียวกันต่อพยาน อัยการสูงสุดอาจจัดให้ย้ายซึ่งที่อยู่ใหม่ หรือให้ความคุ้มครองอย่างอื่นแก่ครอบครัวหรือบุคคลซึ่งมีความใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานนั้นหากว่าครอบครัวของเขาหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดนั้นจะประสบกับอันตราย อันเนื่องมาจากการให้ความร่วมมือในการเป็นพยานในกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน

3) อัยการสูงสุดจะออกซึ่งข้อบัญญัติแนวทางโดยกำหนดว่าคดีประเภทใดมีความเหมาะสมที่จะต้องให้ความคุ้มครองพยาน

4) รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและเจ้าพนักงาน รวมทั้งลูกจ้าง ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในทางแพ่งอันเนื่องมาจากการตัดสินใจที่จะให้หรือมิให้ความคุ้มครองกันดังที่บัญญัติไว้ในบทนี้

5) ในกรณีอันเกี่ยวเนื่องกับการให้ความคุ้มครองแก่พยาน ผู้ที่จะมาเป็นพยานหรือ สมาชิกในครอบครัวหรือผู้ที่ใกล้ชิดกับพยานในบทนี้ หากเห็นว่าจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าวซึ่งอาจได้รับอันตรายแก่กาย หรือให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพ แก่บุคคลดังกล่าวนั้น รวมถึงสุขภาพจิตที่ดี เพื่อการปรับตัวเข้ากับสังคม โดยกฎหมายป้องกันอาชญากรรมของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติการให้ความคุ้มครองพยานซึ่งถือเป็นกฎหมายที่

เป็นแนวคิดในการให้ความสำคัญของการคุ้มครองพยานนั้น คือ Organized Crime Control Act of 1970 และ Comprehensive Crime Control Act of 1984⁸

(1) รัฐจะจัดการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย

(2) รัฐจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ต้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม

(3) รัฐจะจัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของพยาน

(4) รัฐจะให้ค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

(5) รัฐจะให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาล

6) การเปิดเผยหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผย รูปพรรณ สันฐาน หรือที่อยู่ของบุคคลอื่น ได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่หรือได้รับความคุ้มครอง หรือเรื่องอื่นใดอันเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือโครงการคุ้มครองพยานนั้น หลังจากพิจารณาว่าจะมีอันตรายใดอาจเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นตามข้อกำหนดของโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แก่สาธารณะที่จะได้จากการเปิดเผย เว้นเสียแต่ว่าในกรณีที่ย้ายการสูงสุดได้รับคำร้องจากรัฐพนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือตามคำสั่งศาล ให้เปิดเผยรูปพรรณ สันฐาน ที่พักอาศัย ประวัติอาชญากร ลายพิมพ์นิ้วมือ อันเกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่หรือได้รับความคุ้มครองนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ เมื่ออัยการสูงสุดได้รับคำร้องนั้น โดยระบุว่าบุคคลเช่นว่านั้นอยู่ระหว่างถูกสืบสวนสอบสวนหรือถูกจับในความผิดซึ่งมีอัตราโทษเกินกว่า 1 ปี หรือเป็นคดีอุกฉกรรจ์

7) ในเรื่องการขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากร กำหนดแนวทางให้ใช้วิธีการอื่นแทนการขึ้นทะเบียนภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลางหรือกฎหมายของมลรัฐเพื่อติดตามค้นหาพยาน เนื่องจากต้องเก็บรักษาความลับเกี่ยวกับรูปพรรณ สันฐาน และที่พักอาศัยของพยานไว้

8) ให้ยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหาบริการ วัสดุและอุปกรณ์ และการปรับปรุงการก่อสร้างที่พักอาศัยในอาคารตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่น หากจำเป็นต่อการรักษาความปลอดภัยของพยาน และความสำเร็จของแผนการให้ความคุ้มครองพยาน

⁸ The Witness Security Program was authorized in 1970 by the Organized Crime Control Act of 1970. And The Comprehensive Crime Control Act of 1984.

9) อัยการสูงสุดจะต้องสร้างระบบบันทึกข้อมูล ที่แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งประวัติอาชญากรรม ของบุคคลซึ่งได้รับความคุ้มครอง

10) การหักค้ำลดหย่อนให้สามารถหักค้ำลดหย่อนได้โดยสอดคล้องกับภาระหน้าที่ของพยานที่มีต่อภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวตามคำสั่งศาลแห่งรัฐใดรัฐหนึ่ง

11) ก่อนที่จะมีการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดตามบทบัญญัตินี้ อัยการสูงสุดจะต้องทำข้อตกลงกับพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งในข้อตกลงจะต้องแสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของพยาน เช่น

(1) ข้อตกลงว่าจะเปิดเผย หรือให้ข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินคดี
 (2) ข้อตกลงว่าจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง
 (3) ข้อตกลงว่าจะทำการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น

(4) ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและคำพิพากษาของศาล

(5) ข้อตกลงจะให้ความร่วมมือปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ให้ความคุ้มครอง

(6) ข้อตกลงที่จะมอบหมายให้บุคคลใดเป็นตัวแทน เพื่อปฏิบัติการตามกระบวนการให้ลู่วงไป

(7) ข้อตกลงจะสาบานว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการ อันรวมถึงหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับอำนาจปกครองของเด็ก และสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน

(8) ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันตัวทันที และคุมประพฤติใดๆ หากบุคคลนั้นอยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ หรือการให้ประกันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใด และให้ความยินยอมในการเข้าากกับดูแลของรัฐบาลกลาง ตามมาตรา 3522

(9) ข้อตกลงที่จะรายงานตัวอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันของพยานให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ

(10) อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อมีการฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งแจ้งผลให้ผู้นั้นทราบ คำสั่งยกเลิกเป็นเด็ดขาด

12) ข้อจำกัดที่พยานที่เข้ารับการคุ้มครองตามโปรแกรมนี้ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้น ดังนี้

(1) พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น

(2) พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียง 1 อัลบั้ม

(3) หากมีจดหมายใดๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ

(4) พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้

(5) รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะจัดงบประมาณช่วยเหลือพยานที่เข้าอยู่ในโปรแกรมนี้

(6) จะมีการฝึกอบรมอาชีพหรืองานใหม่ให้เมื่อพยานทางานมีรายได้แล้วรัฐบาลก็จะงดเงินช่วยเหลือ

13) อัยการสูงสุดอาจมอบอำนาจการให้ความคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้ ให้แก่รองอัยการสูงสุด อัยการสูงสุดสมทบ (Associate Attorney General) ผู้ช่วยอัยการสูงสุดซึ่งรับผิดชอบแผนกคดีอาญาในกระทรวงยุติธรรม ผู้ช่วยอัยการสูงสุดซึ่งรับผิดชอบงานทางด้านสิทธิมนุษยชนในกระทรวงยุติธรรม หรือมอบอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของกระทรวงยุติธรรม

14) หากอัยการสูงสุดเห็นว่าอันตรายอันอาจเกิดแก่บุคคลผู้ซึ่งอาจได้รับความคุ้มครองภายใต้มาตรา 3521 แห่งบรรพนี้ นั้นเป็นภัยอันใกล้จะถึงหรือหากไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้ทันทีจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการสืบสวนสอบสวนที่กำลังดำเนินการอยู่ อัยการสูงสุดอาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวแก่บุคคลนั้นไปพลางก่อนภายใต้บทบัญญัตินี้ ก่อนที่จะประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตัดสินใจประการใดตามที่กำหนดไว้ของบทบัญญัตินี้ หรือในการเข้าทำข้อตกลงที่กำหนดไว้ในของบทบัญญัตินี้ โดยในกรณีดังกล่าวอัยการสูงสุดจะต้องประเมิน ตัดสินใจและทำข้อตกลงโดยไม่ชักช้าทันทีหลังจากที่ความคุ้มครองได้มีขึ้น

15) อัยการสูงสุดอาจยกเลิกการให้ความคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้แก่บุคคลใดซึ่งละเมิดข้อตกลงในส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่ได้ทำไว้กับอัยการสูงสุด ตามอนุมาตรา (d) หรือแก่บุคคลใดซึ่งได้ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จอันเกี่ยวเนื่องกับข้อตกลงหรือพฤติกรรมอื่นใดที่บุคคลนั้นได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้ อันรวมถึงข้อมูลในเรื่องสภาพการณ์และพฤติกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจปกครองเด็ก และสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน ซึ่งก่อนที่จะยกเลิกการให้ความคุ้มครองดังกล่าว อัยการสูงสุดจะต้องแจ้งเตือนการยกเลิกการคุ้มครองไปยังบุคคลนั้นพร้อมแสดงเหตุผลประกอบ ซึ่งการพิจารณายกเลิกการให้ความคุ้มครองของอัยการสูงสุดนี้ไม่จำเป็นต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรศาลยุติธรรม

3.1.1.1 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

United State Code, Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (c) กำหนดไว้ว่า ก่อนที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด อัยการสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้นๆ รวมถึงประวัติอาชญากรรม และประเมินสภาพทางจิตใจของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้ อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นแต่ละคดี (Possible risk or danger) ประกอบการพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมในโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่

สำหรับการพิจารณาจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่ อัยการสูงสุดจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งอาจได้รับอันตรายแก่กาย หรือให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพแก่บุคคลดังกล่าว รวมถึงสุขภาพจิตที่ดีและการปรับตัวเข้ากับสังคมเท่าที่อันตรายจะมีขึ้นแก่บุคคลนั้น นอกจากนี้ อัยการสูงสุดจะต้องคำนึงถึงประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น ทางเลือกที่จะให้ความคุ้มครองความเป็นไปได้ที่จะได้มาซึ่งคำเบิกความของพยานที่คล้ายคลึงจากแหล่งอื่นๆ ความสำคัญของคำเบิกความของบุคคลนั้น ผลการตรวจสภาพทางจิตใจของพยาน ตลอดจนปัจจัย ที่อัยการสูงสุดเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งพิจารณาแล้ว เห็นว่าอันตรายที่จะเกิดแก่สาธารณะและบุคคลผู้เคราะห์ร้ายหรือเหยื่ออาชญากรรมประกอบด้วยว่ามีความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด หากเห็นว่าอันตรายแก่เหยื่ออาชญากรรมมีมากกว่าความจำเป็นที่จะได้รับจากคำเบิกความของพยานนั้น อัยการสูงสุดจะไม่จัดให้มีการคุ้มครองพยานนั้น

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรให้บุคคลใดเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน อัยการสูงสุด จะต้องจัดทำข้อตกลงเบื้องต้น (Memorandum of Understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อนได้แก่

- (1) ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่พนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี
- (2) ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง
- (3) ข้อตกลงจะทำการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น
- (4) ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล (Civil Judgments)
- (5) ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาลผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง

(6) ข้อตกลงจะมอบให้บุคคลใดเป็นตัวแทนเพื่อปฏิบัติการตามกระบวนการให้ ลู่ลงไป

(7) ข้อตกลงจะสาบานว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการอันรวมถึง หน้าทีอันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจปกครองเด็กและสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน

(8) ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันตัวทันที และคุมประพฤติใด ๆ หากบุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ หรือให้กันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใดและให้ความยินยอม ในการเข้ากำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

(9) ข้อตกลงจะต้องรายงานอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้ เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ

(10) อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการฝ่าฝืน ข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร (Notice) พร้อมทั้งให้แจ้งผลให้ผู้นั้น ทราบ คำสั่งยกเลิกถือเป็นเด็ดขาด

ข้อตกลงเบื้องต้นนี้ จะต้องมีข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่างๆ รวมทั้ง การกำหนดโทษบุคคลซึ่งนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดย จะมีความผิดทั้งโทษจำคุก และปรับรวมทั้งการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกรณีของรัฐใช้ระบบคุ้มครอง พยานต่อกระบวนการยุติธรรม การให้พยานบุคคลเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ยังใช้ในกรณีผู้ให้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดในคดีสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือและมีการปกปิดสิ่งที่ใช้ ยืนยันตัวบุคคล รวมทั้งครอบครัวหรือคุ้มครองด้วยวิธีอื่นๆ

การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

สำหรับมาตรการให้ความคุ้มครองพยาน มีบัญญัติไว้ใน Organized Crime Control Act of 1970 และ Comprehensive Crime Control Act of 1984 โดยกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครอง พยานเมื่อพยานบุคคลใดได้รับการพิจารณาให้เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ดังนี้⁹

(1) รัฐจะจัดการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขต อันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)

(2) รัฐจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ สกุล ตามที่ดั่งใหม่ให้พยานและ ครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม

(3) รัฐจะจัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและ จัดหางานให้ใหม่ตามความความถนัดของพยาน

⁹ ประยูร แก้วภักดี. (2542). *การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 41-42.

(4) รัฐจะให้ค่าครองชีพเบื้องต้นจนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเอง และครอบครัวได้ นอกจากนี้ United States Code, Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a)(1), (b)(1) ได้ให้อำนาจอัยการสูงสุดเป็นผู้ออกกฎระเบียบ ที่จะให้ความคุ้มครองพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยาน หากอัยการสูงสุดเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งอาจได้รับอันตรายแก่กายหรือให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพแก่บุคคลดังกล่าว

(5) รัฐจะให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาลนั้น รวมถึงสุขภาพจิตที่ดี และการปรับตัวเข้ากับสังคม เท่าที่อันตรายนั้น อาจจะมีขึ้นแก่บุคคลนั้น ด้วยการจัดการเปลี่ยนชื่อ สกุล ย้ายที่อยู่ อาชีพใหม่ ตามดุลพินิจของอัยการสูงสุด โดยระเบียบหรือข้อบังคับอัยการสูงสุด โดยอาจจะ

1. จัดหาให้ซึ่งเอกสารใดอันจะมีผลให้บุคคลนั้นสามารถมีรูปพรรณสัณฐานใหม่ หรือเอกสารใด อันเป็นการให้ความคุ้มกันแก่บุคคลนั้น
2. จัดหาให้ซึ่งที่พักอาศัย
3. จัดหาพาหนะในการขนส่งเฟอร์นิเจอร์และทรัพย์สินส่วนตัวของบุคคลนั้นไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่
4. จัดให้ให้ซึ่งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นแก่การอยู่อาศัยในจำนวนซึ่งกำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับ ที่ออกโดยอัยการสูงสุด ภายในระยะเวลาที่อัยการสูงสุดเห็นควร
5. ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลนั้นให้ได้รับการจ้างงาน
6. จัดหาให้ซึ่งการบริการใด ๆ อันจำเป็นที่จะช่วยเหลือบุคคลนั้นให้ดำรงชีพได้ด้วยตนเอง

7. เปิดเผยหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผยรูปพรรณสัณฐาน หรือที่อยู่ของบุคคลอันได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่ หรือได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องอื่นใดอันเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือโครงการคุ้มครองพยานนั้น หลังจากได้ชั่งน้ำหนักว่าจะมีอันตรายใดอาจเกิดขึ้นกับบุคคลนั้น หรือแก่ประสิทธิภาพโดยทั่วไปของโครงการนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แก่สาธารณะที่จะได้จากการเปิดเผยเว้นเสียแต่ว่าในกรณีที่อัยการสูงสุดได้รับคำร้องจากรัฐ พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือตามคำสั่งศาลให้เปิดเผยรูปพรรณสัณฐาน ที่พักอาศัย ประวัติอาชญากร ลายพิมพ์นิ้วมืออันเกี่ยวข้องกับบุคคล ซึ่งได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่ หรือได้รับความคุ้มครองนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เมื่ออัยการสูงสุดทราบ หรือในคำร้องนั้นระบุว่าบุคคลเช่นว่านั้นอยู่ระหว่างถูกสืบสวน สอบสวน หรือถูกจับในความผิด ซึ่งมีอัตราโทษเกินกว่า 1 ปีหรือเป็นคดีอุกฉกรรจ์

8. เก็บรักษาความลับเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน และที่พำนักอาศัยของบุคคลนั้นในเรื่องการบังคับให้ขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากร ภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลางหรือกฎหมายของมลรัฐรวมทั้งการกำหนดทางเลือกขึ้นมாதแทนวิธีการที่ตามปกติต้องปฏิบัติภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลาง หรือของมลรัฐในเรื่องการขึ้นทะเบียนและการติดตามค้นหาบุคคลนั้นและ

9. ยกเว้นการที่ต้องทำตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหาบริการวัสดุ และอุปกรณ์และปรับปรุงการก่อสร้างที่พักอาศัยอันปลอดภัยในอาคารตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่น หากเป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของพยาน และความสำเร็จของแผนการให้ความคุ้มครองพยาน

นอกจากนี้ หากเป็นภัยอันใกล้จะถึง หรือหากไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่บุคคลซึ่งอาจได้รับความคุ้มครองได้ทันที ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างแรงต่อการสืบสวน สอบสวนที่กำลังดำเนินการอยู่ได้ให้อำนาจอัยการสูงสุดตาม United States Code, title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (c) ที่อาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวแก่บุคคลนั้นไปพลางก่อน ตามมาตราที่กล่าวถึงได้ก่อนที่จะมีการประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตัดสินใจประการใดในการรวบรวมข้อมูลก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานหรือการจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นได้

United States Marshals จะต้องดำเนินการ ย้ายที่อยู่ของพยานให้พ้นจากเขตอันตราย (danger area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (secure area) นอกจากนี้ยัง กำหนดให้ United States Marshals เป็นผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้กับพยาน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดแทน ของเดิมให้กับพยาน แต่การเข้าสู่โครงการเริ่มจาก เจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอ ความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยมี Attorney General เป็นผู้บังคับบัญชา โดยที่การยื่นคำขอของพยาน ต้องระบุถึงคำให้การเป็นพยาน ภัยที่พยานได้รับการข่มขู่และความเสี่ยงใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยาน จะเข้าไปอยู่เมื่อได้รับคำขอแล้ว OEO จะประสานเพื่อให้ พยานได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service เพื่อ พยานจะได้ทราบวาชีวิตของพยานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากเข้าสู่ การคุ้มครองพยาน และ US Marshals จะประสานงานเพื่อให้ Attorney General ได้สัมภาษณ์พยานโดยตรง และเสนอต่อ Attorney General ว่าควรให้พยานเข้าสู่โครงการหรือไม่และส่งคำแนะนำดังกล่าวไป ยัง OEO

3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

ในประเทศออสเตรเลียมีพระราชบัญญัติคุ้มครองและป้องกันพยาน ค.ศ. 1994 จัดตั้งโครงการให้ความคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลือพยาน โดยมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งประเทศออสเตรเลียเป็นผู้ดำเนินการตามโครงการนี้ และเป็นผู้มีอำนาจพิจารณารับบุคคลใดเข้ามา

ในโครงการ ตลอดจนมีอำนาจกำหนดรูปแบบการป้องกันและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่ผู้ขอรับการคุ้มครอง การดำเนินการคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลียขึ้นอยู่กับสำนักงานตำรวจ สหพันธรัฐออสเตรเลีย (Australian Federal Police) โดยมีอำนาจหน้าที่ในการ ให้ความคุ้มครองพยานที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับภัยอันตรายถูกกระทำทารุณกรรมและ ถูกข่มขู่คุกคามเพื่อให้พยานสามารถมาให้การในศาลได้และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ กระบวนการยุติธรรม ผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองพยานในออสเตรเลีย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในระดับมลรัฐและระดับดินแดนที่รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยานในระดับท้องถิ่น ภารกิจการคุ้มครองพยานแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่การเจ้าหน้าที่พักถาวร และชั่วคราวให้แก่พยาน การคุ้มครองบุคคลอย่างใกล้ชิดก่อนหรือระหว่างพยานขึ้นศาล และการจัดให้พยานมีชื่อ-สกุลใหม่

หน้าที่ของหน่วยคุ้มครองพยาน 5 ประการคือ

1. นำหลักบริหารความเสี่ยงมาประยุกต์ใช้ในการประเมินภัยคุกคาม ที่อาจเกิดขึ้นต่อพยาน
2. คุ้มครองพยานที่อยู่ในโครงการโดยนำมามาตรการต่างๆ มาใช้ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน
3. ย้ายที่อยู่พยานให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสม
4. จัดหาเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงความเป็นบุคคลใหม่ (เปลี่ยนชื่อ/สกุล) เพื่อช่วยให้พยานอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างกลมกลืน
5. ทำให้แน่ใจว่าพยานได้ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองและหน้าที่ที่พึงกระทำต่อศาล

โครงการคุ้มครองพยานระดับชาติจะอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลางเรียกว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2537แต่ละรัฐและดินแดนในอาณัติของออสเตรเลียดำเนินโครงการคุ้มครองพยานภายใต้กฎหมายของมลรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายรัฐบาลกลางและมีการดำเนินการร่วมมือระหว่างสำนักงานตำรวจของรัฐบาลกลาง มลรัฐและดินแดนในอาณัติผ่านบันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Agreement) ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2537 ได้จัดตั้งโครงการ คุ้มครองพยานระดับชาติ กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณาบุคคลที่เป็นพยาน รับพยานเข้าสู่โครงการ ดำเนินการด้านการเงิน การรักษาความลับและอื่น ๆ ช่วยให้พยานต่างชาติสามารถเข้าถึง โครงการคุ้มครองพยานระดับประเทศได้โดยผ่านองค์กรบังคับใช้ กฎหมายระหว่างประเทศหรือศาลอาญาระหว่างประเทศภายใต้ เงื่อนไข

- 1) พยานและหน่วยที่ส่งต่อต้องเปิดเผยข้อมูลของพยานทั้งหมด
- 2) การเปิดเผยข้อมูล โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องมีการกำหนดคบทกลงโทษ

- 3) การดำเนินงานต้องรายงานให้ทั้งสองสภาทราบ
- 4) พยานต้องยินยอมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่าง สำนักงานตำรวจของรัฐบาลกลางและพยาน
- 5) ดำเนินการผ่านบันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Agreement) ระหว่างหน่วยตำรวจของรัฐบาลกลางและหน่วยประสานส่งต่อ
- 6) ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจของรัฐบาลกลางเป็นผู้รับผิดชอบโครงการคุ้มครองพยานระดับประเทศ
- 7) คณะกรรมการคุ้มครองพยานเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะพร้อมเงื่อนไข เกี่ยวกับการนำพยานเข้าโครงการคุ้มครองและการออกจากโครงการของพยาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ. 1994 (Witness Protection Act 1994) ถือเป็นหลัก กฎหมายคุ้มครองพยานที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอย่างมี และสามารถทำให้พยานกล้าที่จะมาเป็นพยานเพื่อเป็นการล้มล้างอาชญากรรมองค์กรต่างๆ รัฐจึงกำหนดให้มีการจัดตั้ง โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ National Witness Protection Program (NWPP) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย โดยอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจและรับผิดชอบในโครงการดังกล่าว รวมถึงเป็นผู้ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เฉพาะผู้บัญชาการตำรวจ บุคคลที่ดำรง ตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้ง และบุคคลใด ๆ ที่ได้รับมอบหมาย จากผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้น ที่จะมีอำนาจเข้าถึงข้อมูลใดๆ ทางทะเบียน และรวมถึงเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทะเบียนดังกล่าว รวมถึงจะต้องผ่านการตรวจสอบและการประเมินความน่าไว้วางใจของระบบการเก็บทะเบียน ในชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้ยังได้มีการกำหนดโทษ กล่าวคือ สำหรับกรณีบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อแสดงตัวหรือแหล่งที่อยู่ของบุคคลที่เป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครื่องจักรภพ หรือที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ความปลอดภัยของบุคคลดังกล่าวบทลงโทษระวางโทษจำคุก 10 ปี

1. การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

บุคคลที่จะขอเข้ามาอยู่ในโครงการให้ความคุ้มครองป้องกันและให้ความช่วยเหลือพยานและผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นจะต้องเป็นผู้เปิดเผยข้อมูลของตนให้กับผู้บัญชาการตำรวจทราบ เช่น ประวัติอาชญากรรมของตน หนี้สิน รายละเอียดเกี่ยวกับเงินสดและทรัพย์สิน สุขภาพร่างกาย เป็นต้น ผู้บังคับการตำรวจอาจให้พยานไปตรวจสุขภาพร่างกายหรือสุขภาพจิต รวมทั้งให้

การสืบสวนสอบสวนในทางใด ให้เห็นว่าจำเป็นก่อน ปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาก่อนจะตัดสินใจรับผู้ใดเข้ามาอยู่ในความคุ้มครอง ดังนี้

- (1) พยานมีประวัติกระทำความผิดหรือไม่ โดยเฉพาะความผิดร้ายแรง และประวัติแสดงว่าหากพยานเข้ามาอยู่ในโครงการจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมหรือไม่
- (2) มีการตรวจสอบทางจิตวิทยาหรือจิตวิเคราะห์โดยผู้ชำนาญการว่าพยานมีความเหมาะสมจะเข้าอยู่ในโครงการ
- (3) ความร้ายแรงของการกระทำผิดซึ่งมีพยานหลักฐานหรือเอกสารเชื่อมโยงถึง
  - (4) รูปแบบและความสำคัญของหลักฐานที่จะได้รับจากพยาน
  - (5) มีวิธีการอื่นที่จะให้ความคุ้มครองพยานหรือไม่
  - (6) ลักษณะของภัยอันตรายอันอาจเกิดกับพยาน
  - (7) ลักษณะความสัมพันธ์ของพยานกับพยานอื่นที่เข้ามาอยู่ในโครงการ

เมื่อผู้บัญชาการตำรวจพิจารณารับพยานให้เข้ามาอยู่ในโครงการแล้ว พยานผู้นั้นต้องให้ความยินยอมในการเข้าอยู่ในโครงการด้วย จากนั้นก็จะมีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นกันไว้เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือ เงื่อนไขที่ขกเลิกการคุ้มครอง ตลอดจนข้อตกลงเรื่องการสนับสนุนทางการเงิน นอกจากนี้ผู้บัญชาการตำรวจยังมีอำนาจพิจารณารับบุคคลต่างด้าวเข้ามาในโครงการคุ้มครองและป้องกันพยาน เมื่อได้รับการร้องขอจากหน่วยงานของต่างประเทศ ตามพระราชบัญญัตินี้ได้อีกด้วย

2. การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

พยานเข้ามาอยู่ในโครงการนี้แล้ว จะได้รับการปฏิบัติที่จำเป็นและมีเหตุผลในการอารักขาให้ความปลอดภัยในชีวิตและความเป็นอยู่ โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจในการคุ้มครองพยานและยังมีอำนาจจัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ที่จำเป็น เช่น บัตรประจำตัว เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง การย้ายถิ่นฐาน การจัดหาที่อยู่ใหม่ จัดการขนส่ง สิ่งของที่เป็นของพยาน ให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ให้ค่าย้ายถิ่นฐานช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อและกระทำการอื่นใดที่เห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน กรณีที่พยานได้มีการเปลี่ยนชื่อหรือหลักฐานทางทะเบียน กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยาน ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างเฉพาะ ข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่และยังอนุญาตให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการฯ หรือ เจ้าหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครอง เกี่ยวกับข้อมูลของพยานในโครงการต่อศาล

เมื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองและป้องกันพยานแล้ว หากปรากฏต่อมาว่าผู้เข้าร่วมโครงการจงใจละเมิดข้อตกลงหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองบุคคลนั้นอีกต่อไป ก็อาจสั่งยกเลิกได้ และหากผู้เข้าร่วมในโครงการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรว่าประสงค์ให้หยุดการอารักขาและให้ความช่วยเหลือผู้บัญชาการตำรวจก็สั่งหยุดการอารักขาและหยุดให้ความช่วยเหลือพยานรายนั้นๆ ได้เช่นกัน

ในระหว่างการสืบพยานที่ศาล กรณีจำเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล ผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัวและจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาลเพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย

3.2 การคุ้มครองพยานในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

3.2.1 ประเทศเยอรมัน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19¹⁰ สำหรับการคุ้มครองพยานบุคคลนั้น ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานบุคคลซึ่งมีความเสี่ยงจากการทำหน้าที่เป็นพยาน โดยกำหนดมาตรการในการคุ้มครองและลักษณะความเสี่ยงของพยานบุคคลที่จะเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ในกรณีที่พยานมีความเสี่ยงไม่มาก ก็จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานแบบธรรมดา แต่หากพยานมีความเสี่ยงสูงก็จะใช้มาตรการพิเศษเพื่อให้ความคุ้มครองพยานโดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด และยังสามารถนำมาใช้กับการก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมได้ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและในกฎหมายตำรวจ ดังนี้¹¹

¹⁰ อรรถกร วิเชียรรัตน์. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ทรงอิทธิพล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 43.

¹¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2551). “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันลักษณะพยานหลักฐาน”. *ตุลพาห นิตยสารสำนักงานยุติธรรม*, 55(2). พฤษภาคม – สิงหาคม. หน้า 178.

บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครอง

พยานทุกคนที่ตกอยู่ในอันตรายและอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ในการต่อสู้คดี สามารถได้รับการคุ้มครองโดยพยานนั้นสมัครใจยินยอมที่จะรับการคุ้มครอง บุคคลที่สามารถเป็นพยานบุคคลนั้นสามารถเป็นได้ทุกคน รวมถึงคนวิกลจริตและเด็กด้วย ญาติห่าง (Verwandte) หรือญาติสนิท (Angehörige) ของจำเลย เช่น ภรรยาของจำเลย บุคคลที่เป็นมิตรหรือศัตรูเป็นต้นโดยมีหน้าที่ที่จะต้องปรากฏตัว (Erscheinenspflicht)¹² โดยหลักการแล้วทุกๆ คนที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยอรมัน รวมทั้งชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในเยอรมันด้วย มีหน้าที่ที่จะต้องไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาและพนักงานอัยการและแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีสิทธิที่จะไม่ให้การในฐานะพยานก็ตาม

ประเภทคดีที่ให้ความคุ้มครอง

สามารถให้ความคุ้มครองได้กับคดีทุกประเภทที่พยานอาจได้รับอันตรายแก่ชีวิต ถูกข่มขู่ คุกคาม หรือการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยมีการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายตำรวจ

การดำเนินการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German code of Criminal procedure : STPO)

1) พยานที่ได้ให้ข้อมูลที่ทราบจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งกระทำการในหน้าที่ที่มีสิทธิแจ้งที่อยู่อาศัยของตน โดยใช้ที่อยู่ตามที่ทำงานของตนแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริงของตนก็ได้ นอกจากนั้น ไม่ว่าพยานจะเป็นบุคคลใด ก็อาจได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการซักถามให้ระบุถึงสถานที่ทำงานหรือสถานที่ประกอบธุรกิจของพยานแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรืออาจจะระบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ หากเป็นที่เกรงว่าพยานจะได้รับอันตรายเนื่องจากการให้การเป็นพยาน หรืออาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งอาจติดต่อกันได้ด้วย¹³

2) ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตัวตนที่แท้จริงของพยาน หรือข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดของพยานจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ หากมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยาน

¹² อานาจ เนตยสุภา. (2559). *องค์กรอาชญากรรม/การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญชน. หน้า 128.

¹³ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 68.

หรือของบุคคลอื่นใด เอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้นจะได้รับการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานอัยการ โดยจะไม่มีการนำส่งเอกสารนั้นต่อศาล และจะไม่มี การตรวจสอบเอกสารนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอกสารจะไม่ถูกนำไปไว้ในสำนวนจนกว่าการคุกคามพยานนั้นจะหมดไป หากมีการระบุข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับตัวตนของพยานไว้ในคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือในหมายเรียกที่มีขึ้นในภายหลังแล้ว จะต้องแจ้งเหตุที่ต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนเพราะพฤติการณ์ดังกล่าวด้วย

3) ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่ต้องระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของตน แต่มีได้ยกเว้นหน้าที่ที่จะต้องให้การในชั้นพิจารณาคดีของศาลโดยระบุถึงสถานะของตนว่าเกี่ยวข้องกับกรู้เห็นเหตุการณ์ในคดีอย่างไร ข้อบังคับนี้มักใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

4) กำหนดให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับพยานอย่างเป็นทางการด้วย ค่าใช้จ่ายของรัฐหากปรากฏว่าพยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในขั้นตอนของการซักถามได้ สำหรับพยานในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ หรืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้าหรือกลุ่มอาชญากรรม เช่น ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมนั้น จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาในทุกกรณี¹⁴ การจัดให้มีที่ปรึกษานี้ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าพยานจะสามารถใช้สิทธิของตนเองในการต่อสู้และป้องกันตนเองได้ และจะต้องให้แน่ใจว่าได้มีการนำมาตรการในการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายมาใช้ อย่างเพียงพอ

5) อาจมีการซักถามพยานโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีโทรทัศน์วงจรปิดหรือระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 247a ซึ่งการบันทึกวิดีโอสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาคดีได้

บทบาทของศาลในการคุ้มครองพยาน

1) ในชั้นพิจารณาในศาลหากมีอุปสรรคต่อการให้การเป็นพยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ โดยผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการซักถามนั้นได้ ผู้ต้องหาอาจจะถูกกั้นให้ออกจากชั้นตอนของการซักถามเป็นการชั่วคราวภายใต้มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทนายความของผู้ต้องหาจะไม่ถูกให้ออกจากชั้นของการซักถาม แม้จะมีเหตุผลเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดแก่พยานก็ตาม

2) ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาร่วมหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหา

¹⁴ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 68b.

กลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา

3) ศาลอาจให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านโทรทัศน์ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หากเกรงว่าจะเกิดอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรืออันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด

4) ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล

5) ศาลไม่สามารถเรียกให้หน่วยงานที่คุ้มครองพยานส่งเอกสารหรือข้อมูลได้ หากเห็นว่าการเปิดเผยซึ่งข้อความในเอกสารนั้นจะเป็นผลเสียต่อรัฐ นอกจากนี้ อาจมีการปฏิเสธศาลโดยไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชื่อและที่อยู่ของพยาน ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดในการคุ้มครองพยานได้เก็บเป็นความลับ

6) ให้ตำรวจหรืออัยการสามารถกันไม่ให้พยานเข้าไปในการพิจารณาชั้นศาล ในกรณีที่ไม้อาจให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างในกรณีทั่วไปได้เนื่องจากมีอันตรายที่ผิดวิสัย¹⁵ ดังนั้นฐานะที่แท้จริงและที่อยู่ของพยานเหล่านั้นจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยหน่วยงานที่ดำเนินคดีอาญา เพื่อให้พยานจะได้ไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือผู้พิพากษาที่ได้ทำการสอบถามพยานเหล่านี้ในชั้นสอบสวนมาเบิกความในฐานะเป็นพยานบอกเล่าแทน

7) หากมีการห้ามจำเลยไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาดังกล่าวแล้ว จะต้องมีการอ่านรายงานบันทึกคำเบิกความให้จำเลยฟังในศาลด้วย¹⁶ การคุ้มครองพยานภายใต้มาตรานี้มักจะนำมาใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

8) ศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรจะดักถามพยานที่ไม่ได้ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาหรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

การรักษาความลับเกี่ยวกับพยาน

ฐานะที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงานโดยใช้ชื่อที่สมมติขึ้นอาจถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว เฉพาะสำนักงานอัยการและผู้พิพากษาผู้ซึ่งรับผิดชอบในภารกิจนั้นเท่านั้นที่อาจมีคำสั่งให้มีการแจ้งฐานะที่แท้จริงแก่ตนได้ นอกจากนี้ อาจให้

¹⁵ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 96.

¹⁶ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 251.

มีการปกปิดฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นไว้เป็นความลับในระหว่างการพิจารณาโดยเฉพาะ
 เมื่อมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย
 หรือเสรีภาพของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบนั้นหรือของบุคคลอื่น หรืออาจลดความเป็นไป
 ได้ในการที่จะใช้การสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ คำสั่งและเอกสาร
 ที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบนี้จะไม่นำไปเก็บไว้ในสำนวนคดีอาญา แต่จะเก็บ
 รักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ โดยจะนำเอกสารเหล่านี้ไปใส่ไว้ในสำนวนคดีก็ต่อเมื่อจะไม่ก่อให้เกิด
 ผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนหรือความมั่นคงแห่งรัฐ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต
 หรือร่างกายของบุคคล หรือต่อความเป็นไปได้ในการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไป

การพิจารณาคดีด้วยระบบวิดีโอ

พยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็นกระบวนการ
 ที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา และในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏ
 ตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไป ในทั้งสองกรณีดังกล่าว คำให้การของพยานจะถูก
 ส่งผ่านทางวิดีโอไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย
 นอกจากนั้น ยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย¹⁷

การบันทึกการซักถามและการนำการบันทึกนี้ไปใช้แทนการซักถามทำให้พยาน
 ในคดีองค์กรอาชญากรรมที่ตกอยู่ในภาวะอันตรายไม่ต้องปรากฏตัวในชั้นพิจารณาและสามารถ
 ให้การในชั้นพิจารณาได้โดยผ่านทางวิธีการซักถามทางวิดีโอโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ในการซักถามพยานไม่ว่าในขั้นตอนใดในชั้นพิจารณา อาจมีการบันทึกภาพและเสียง
 เอาไว้ด้วยก็ได้ แต่หากมีเหตุให้เกรงว่าจะไม่อาจมีการซักถามพยานได้ในชั้นพิจารณาและ
 การบันทึกนั้นเป็นการจำเป็นแก่การพิสูจน์ความจริง จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้เสมอ¹⁸

2) ในกรณีที่มีอันตรายร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของพยานซึ่งไม่อาจป้องกันได้โดยวิธีอื่นใด
 กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาดำเนินการซักถามพยานเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวนโดยทำเป็นส่วนลับ
 ที่แยกออกต่างหากจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา ภาพและเสียงของการซักถามจะถูก
 ส่งผ่านมายังบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเวลาเดียวกัน โดยสามารถติดต่อผู้พิพากษาได้
 โดยทางโทรศัพท์หรือวิทยุ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าที่ทนายจำเลยสามารถเข้าสอดแทรก

¹⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองพยาน (Zeugenschutzgesetz). มาตรา 58a, มาตรา 168e, มาตรา 247a , มาตรา 255a

¹⁸ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 58a.

ในการซักถามด้วยการถามค้านได้ตลอดเวลา โดยอาจมีการบันทึกการซักถามไว้เพื่อป้องกันการถามซ้ำได้¹⁹

3) การซักถามพยานที่มีได้อยู่ในห้องพิจารณาผ่านทางวิดีโอด้วย พยานอาจอยู่ในห้องอื่นที่ติดกับอาคารศาลหรืออยู่อย่างปลอดภัยในบ้านหรือในต่างประเทศ เช่น ในกรณีที่จะเป็นอันตรายอย่างมากจนเกินไปหากให้พยานปรากฏตัวที่ศาล²⁰

4) ในกรณีที่มีการใช้วิดีโอแทนการซักถามอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 225a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อใดที่ต้องมีการอ่านบันทึกคำเบิกความให้สามารถเปิดเทปวิดีโอแทนได้ โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ

(1) ในกรณีที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณา แต่อยู่ในสถานที่ที่ลับนั้น การปิดกั้นการส่งสัญญาณภาพในการซักถามพยานระหว่างการพิจารณา เช่น การบิดเบือนจอภาพ หรือการปิดบังบริเวณใบหน้าของพยานถ้าไม่สามารถกระทำได้นั้น ถ้าให้เห็นหน้าพยานทางวิดีโอจนจำได้ว่าเป็นใคร ไม่อาจลดหรือบรรเทาความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ ก็จำเป็นต้องใช้วิธีกันพยานออกไปโดยสิ้นเชิงตามวิธีการที่ระบุไว้ในบทบัญญัติมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2) อาจมีมาตรการคุ้มกันอีกหลายแบบเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อาจซักถามทางวิดีโอกับพยานที่อยู่ในห้องพิจารณาคดีในช่วงการซักถามผ่านกล้อง และอนุญาตให้พยานสามารถปฏิเสธไม่ให้รายละเอียดส่วนตัวภายใต้มาตรา 68 อนุ 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(3) ในการพิจารณาว่าจะนำมาตราการในการคุ้มครองพยานมาตรการใดมาใช้ ศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ และต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีอัน ได้แก่

ก. หน้าที่ในการสืบสวนการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม

ข. การให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการมีสิทธิที่จะซักถามพยานอย่างเต็มที่

ค. หน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีจำเป็นเนื่องจากมีอันตรายต่อบุคคลอย่างร้ายแรงหรือมีผลประโยชน์ของรัฐซึ่งมีความสำคัญ เป็นต้น

มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในอันตรายอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ในการต่อสู้คดีในแต่ละคดี จึงต้องนำมาตราการ

¹⁹ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 168e.

²⁰ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 247.

ในการคุ้มครองพยานมาใช้ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการประเมินพยานหลักฐานของศาล โดยเฉพาะในกรณีการใช้พยานหลักฐานทางอ้อมนั้น ศาลจะต้องพิจารณาถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงหลักที่ว่า “บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด” เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

การคุ้มครองพยานตามกฎหมายตำรวจ

การคุ้มครองที่กำหนดภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้นไม่เพียงพอ เนื่องจากการคุ้มครองนั้นมีผลในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองนอกเหนือจากการพิจารณาหรือภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย ซึ่งอันตรายต่อพยานยังคงมีอยู่และอาจเพิ่มสูงขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณา กฎหมายที่มีลักษณะเป็นการป้องกันได้แก่กฎหมายตำรวจ ซึ่งนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาและภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางในการดำเนินการ ตัวอย่างของมาตรการเหล่านี้ ได้แก่

- 1) การให้การดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในส่วนของการปฏิบัติตัวของพยาน
- 2) การคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจครอบคลุมช่วงเวลาที่ได้นานกว่า กล่าวคือ จะมีการตรวจตราและได้รับการติดตามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผยหรือปฏิบัติหน้าที่นอกเครื่องแบบ
- 3) การได้รับรูปพรรณสัณฐานใหม่ กล่าวคือ ได้รับชื่อใหม่และได้รับเอกสารที่แสดงฐานะใหม่ สถานที่อยู่ใหม่ หน้าที่การงานใหม่ ซึ่งอาจอยู่ในรัฐอื่นหรืออยู่ในต่างประเทศก็เป็นได้
- 4) การได้รับความช่วยเหลือและได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่ และสามารถเลี้ยงตนเองได้

กฎเกณฑ์ที่อยู่ในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างการพิจารณาคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเคารพการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอัยการและศาลเสมอ การให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายตำรวจนี้มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีขององค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์และโสเภณี

เยอรมนีมีหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองพยาน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งมีบทบาทร่วมกันดำเนินการคุ้มครองพยานจนกว่าจะได้รับความปลอดภัยทั้งก่อนและหลัง

เสร็จสิ้นคดี โดยมีมาตรการสำคัญหลายมาตรการ เช่น มีการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้พยาน มีพยานประมาณ 650 คนต่อปีได้รับการคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน²¹

โดยเท่าที่ผ่านมายังไม่ปรากฏว่ามีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการแสวงหาความจริง หรือผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา ทั้งไม่ปรากฏว่ามาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานนั้นมีไม่เพียงพอแต่อย่างใด ซึ่งการให้ความคุ้มครองพยานมิใช่เป็นงานหนักของศาลและตำรวจเท่านั้น แต่เป็นงานหนักของสังคมโดยรวมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะสำหรับหน่วยงานรัฐซึ่งต้องยอมรับและให้การสนับสนุนมาตรการในการคุ้มครองพยานที่กำหนดโดยศาลและตำรวจด้วย ในทางปฏิบัติการให้ความคุ้มครองพยานที่จะประสบผลสำเร็จนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้และเข้าใจผู้อื่นด้วย และมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเพื่อประโยชน์ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในกระบวนการยุติธรรมต้องมีความกล้าหาญและเชื่อมั่นในมาตรการที่รัฐกำหนด ทั้งต้องมีวิจรรณญาณและความสุขุมรอบคอบในการนำมาตราการที่ถูกต้องมาใช้ และแม้การให้ความคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพจะเป็นสิ่งที่สำคัญในการสืบหาและทำลายล้างองค์กรอาชญากรรมก็ตาม แต่การให้การคุ้มครองพยานนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในการแสวงหาความจริงหรือทำลายโอกาสในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาโดยขัดต่อหลักนิติธรรม และไม่ควรที่จะแสวงหาความจริงมากเกินไปจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายของพยานโดยเด็ดขาด ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล หรือด้วยความร่วมมือของทนายจำเลยหากเป็นไปได้ ซึ่งในประเทศไทยการให้ความคุ้มครองพยานยังไม่สามารถคุ้มครองพยานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ และศาลในประเทศไทยก็ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยานโดยตรงแต่อย่างใด จึงไม่อาจใช้ดุลพินิจในการให้ความคุ้มครองพยานได้เช่นเดียวกับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่พยานหากเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในการเป็นพยานให้การในคดี และให้สามารถมีการสืบพยานลับหลังจำเลยได้ หากเป็นเหตุให้พยานไม่เบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานได้ หลังจากสืบพยานเสร็จสิ้นเมื่อจำเลยกลับเข้ามายังห้องพิจารณาคดี ผู้พิพากษาก็จะแจ้งให้จำเลยทราบถึงใจความสำคัญของคำเบิกความของพยานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม

ไม่ว่าศาลจะนำมาตรการคุ้มครองใดๆ มาใช้ในการคุ้มครองพยาน ก็จะต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม จึงควรวหาแนวทางที่เป็นกลางและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายให้ได้

²¹ อำนาจ เนตยสุภา. (2559). อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12. หน้า 130.

การคุ้มครองพยานได้มีการบัญญัติใน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) แต่การคุ้มครองพยานดังกล่าวยังมีข้อจำกัดไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานหรือ ผู้เสียหายได้ เพราะเป็นการคุ้มครองเฉพาะในการพิจารณาคดีเท่านั้น ดังนั้น จึงได้มีการนำกฎหมายตำรวจ (Police Law) มาเสริมมาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) ก่อนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมาตรา 68 อนุมาตรา 1 มีการกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจ หรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ หรือภูมิลำเนา โดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทนได้หรืออาจะระบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 กำหนดให้ศาล มีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาก็ได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลใดๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่า ทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูล เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานของพยานนั้น พยานอาจปกปิดได้หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูล นั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อิศรเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับรูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัว บุคคลนั้น ที่พยานเห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต และเสรีภาพของพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดพยานได้พยาน ก็สามารถที่จะนำส่งให้เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการได้ แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตาม และยัง กำหนดไว้ในมาตรา 96 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องนำส่งแฟ้มข้อมูลหรือเอกสารต่างๆ หากมีการร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้ข้อมูลหรือแฟ้มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายได้ มาตรา 110 b กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่แท้จริง (Identity) ของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ ซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็ตาม

พระราชบัญญัติ Witness Protection Harmonization Act (2007) ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยานไว้ในมาตรา 1 ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อสกุลและที่อยู่ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวก่อน และ มาตรา 5 กำหนดเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานชั่วคราวไว้ คือ อนุ 1 ในกรณีที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานร้องขอเพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยาน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจจะออกเอกสารสิทธิหรือเอกสารอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดหรือคงไว้ ซึ่งรูปพรรณสัณฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราว ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามข้อมูลที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานได้ให้ ไว้ อนุ 2 องค์การที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง พยานอาจร้องขอให้หน่วยงานของรัฐไม่ให้ข้อมูลหรือเปลี่ยนแปลง ข้อมูล

และสามารถที่จะร้องขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่ที่เกี่ยวเนื่องกับการคุ้มครองพยานร้องขอ อนุ 3 ถ้าจะต้องทำธุรกรรมทางกฎหมายบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยานได้รับอนุญาตให้ สามารถเข้าสู่อการเปลี่ยนแปลงรูปพรรณสัณฐานได้ ชั่วคราวอนุ 4 ภายใต้อนุ 1-3 ให้นำมาใช้โดยอนุ โลม กับตำรวจหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการคุ้มครองพยาน

พระราชบัญญัติ Witness Protection Harmonization Act (2007) ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยานไว้ในมาตรา 1 ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงชื่อ สกุล และที่อยู่ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวก่อน และมาตรา 5 กำหนดเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานชั่วคราวไว้ คือ

อนุ 1 ในกรณีที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานร้องขอเพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยาน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจจะออกเอกสารสิทธิหรือเอกสารอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดหรือคงไว้ซึ่งรูปพรรณสัณฐานที่มีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราว ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามข้อมูลที่หน่วยงานที่คุ้มครองพยานได้ให้ไว้

อนุ 2 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานอาจร้องขอให้หน่วยงานของรัฐไม่ให้ข้อมูลหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูล และสามารถที่จะร้องขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่ที่เกี่ยวเนื่องกับการคุ้มครองพยานร้องขอ

อนุ 3 ถ้าจะต้องทำธุรกรรมทางกฎหมาย บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยานได้รับอนุญาตให้สามารถเข้าสู่อการเปลี่ยนแปลงรูปพรรณสัณฐานได้ชั่วคราว

อนุ 4 ภายใต้อนุ 1-3 ให้นำมาใช้โดยอนุ โลมกับตำรวจหรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการคุ้มครองพยาน

การที่จะพิจารณาว่าเงื่อนไขใดหรือรูปแบบอย่างไรถึงจะสามารถนำมาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยานไปใช้ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะของอาชญากรรม โดยต้องถึงระดับที่เป็นอาชญากรรมรุนแรง (serious crime) ได้แก่ อาชญากรรมองค์กร (organized crime) แต่มาตรการพิเศษที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองพยานได้ รัฐจึงได้หาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อต้องการที่จะสร้างความปลอดภัยให้แก่พยานสูงสุด โดยการนำหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในกฎหมาย (police law) มาสนับสนุนการคุ้มครองพยานในช่วงก่อนที่จะดำเนินคดีจึงทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้วประเทศเยอรมันยังได้กำหนดให้มี พระราชบัญญัติที่ทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือให้การคุ้มครองพยานสอดคล้องกันที่เรียกว่า (The Act to Harmonize the Protection of Witness at

Risk) และทั้งนี้ บทบัญญัติในกฎหมาย (Police Law) ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่²² ดังนี้

- (1) ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม
- (2) จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนานโดยจัดตำรวจติดตามทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ
- (3) จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ที่หรือภูมิลำเนาอื่นภายในประเทศ หรือนอกประเทศก็ได้
- (4) ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

1. การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

ประเทศเยอรมันวางบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ใช้กฎหมายตำรวจ (Police law) เป็นมาตรการเสริมเพื่อให้การคุ้มครองพยานก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย อาทิมตรการในกฎหมายตำรวจ เช่น

- 1) ดูแลด้านจิตใจของพยาน และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวของพยาน
- 2) คุ้มครองด้านความปลอดภัย
- 3) การเปลี่ยนสถานภาพของบุคคล เช่น เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่อยู่เปลี่ยนที่ทำงาน
- 4) ให้ความช่วยเหลือหรือทางการเงิน

นอกจากนี้ ในมาตรา 68 อนุมาตรา 1 ยังกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทนได้หรืออาจจะบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 ที่ได้กำหนดให้ศาล มีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาก็ได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลใด ๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้ นอกจากนี้ มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่าทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานของพยานนั้น พยานอาจปกปิดได้หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อิศรเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับรูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้น ที่พยานเห็นว่าอาจจะ

²² มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2558). “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*. ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3). กันยายน - ธันวาคม 2558, หน้า 243-244.

ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต และเสรีภาพของพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดพยาน ได้พยาน ก็สามารถที่จะนำส่งให้เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการได้ แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตามและยังกำหนดไว้ในมาตรา 96 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องนำส่งเพิ่มข้อมูลหรือเอกสารต่างๆ หากมีการร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตราในการคุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้ข้อมูลหรือเพิ่มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายได้ มาตรา 110b กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่แท้จริง (Identity) ของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็ตาม

2. การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

The German Code of Criminal Procedure มาตรา 223 มุ่งเน้นถึงการคุ้มครองพยานที่ป่วยหรือมีอุปสรรค ส่งผลทำให้พยานไม่สามารถมาเบิกความในฐานะพยานในการพิจารณาคดีนัดสืบพยานหรือนัดที่ต้องปรากฏตัวในการสืบพยาน โดยศาลอาจมีคำสั่งเดินเผชิญสืบไปยังสถานที่ที่พยานอยู่เพื่อทำการสืบพยานก็ได้ แต่ทั้งนี้สำหรับการเดินเผชิญสืบนั้น ทนายความมีสิทธิที่จะเดินทางไปด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดให้ศาลสามารถมีคำสั่งแต่งตั้งผู้พิพากษาเพื่อไปทำการบันทึกวิดีโอเพื่อนำมาเปิดในการสืบพยานนัดสืบพยานในคราวที่จะมีการสืบพยานจริงได้ต้องเป็นกรณีที่พยานนั้นอยู่ไกลไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ มาตรา 251 นอกจากนี้มาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a ยังได้วางหลักว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็นกระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไปในทั้งสองกรณีดังกล่าว ทำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วย หากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนั้นยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

3.3 แนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมขององค์กรสหประชาชาติ

3.3.1 ความหมายและรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติ

องค์กรอาชญากรรม (Organized crime) หรือกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Organized criminal group) ตามความหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ องค์กร หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลตั้งแต่สามคนหรือมากกว่า ที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง และมีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือ มากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน

หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยอาชญากรรมร้ายแรงนั้น อนุสัญญาฯ ระบุว่า คือการกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกขั้นสูงเป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือมากกว่า²³ นอกจากนี้ ในข้อ 3 ของอนุสัญญาฯ ยังระบุถึงลักษณะความผิดต่างๆ ที่ถือว่าเป็น อาชญากรรมข้ามชาติ ได้แก่

- 1) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ
- 2) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่งแต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ หรือการควบคุมได้กระทำในอีก ประเทศหนึ่ง
- 3) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดทางอาญาในอาณาเขตของประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ หรือ
- 4) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่มีผลกระทบที่สำคัญเกิดขึ้นในอีก ประเทศหนึ่ง²⁴

องค์การสหประชาชาติระบุประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติไว้ 18 ประเภท คือ การฟอกเงิน การก่อการร้าย การโจรกรรมงานศิลปะและผลงานทางวัฒนธรรม การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การค้าอาวุธเถื่อน โจรสลัดในทะเล โจรสลัดบนบก การหลอกลวงในธุรกิจประกัน อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม การค้ามนุษย์ การค้าอวัยวะมนุษย์ การค้ายาเสพติด การหลอกรื่องลุ่มละลาย การแทรกซึม องค์กรธุรกิจ การคอร์รัปชัน การให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ และความผิดอื่นๆ ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการกระทำ ที่ทำทลายอำนาจอธิปไตยและเอกภาพแห่งดินแดนของรัฐ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และยัง ส่งผลกระทบต่อสังคมและมั่นคงของประเทศนั้นๆ ด้วย

โดยทั่วไป องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติรวมตัวกันจากสายสัมพันธ์บางอย่าง อาทิ เป็นกลุ่มเครือญาติ กลุ่มคนรุ่นราวคราวเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และกลุ่มที่พูดภาษาเดียวกัน โดยกลุ่มเหล่านี้จะมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน คือ

- 1) มีการสมรู้ร่วมคิดเพื่อประกอบธุรกิจ ผิดกฎหมาย หรืออาจเป็นธุรกิจถูกกฎหมายแต่ด้วยวิธีการที่ฉ้อฉล

²³ ก้องเกียรติ อภิขวงศ์. (2556). *องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ผลกระทบที่เกิดจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย*. รายงานการวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนกรยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6, วิทยาลัยการยุติธรรม, สำนักงานศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ: กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. หน้า 14.

²⁴ กาญจน์ จีรานนท์. (2544). *องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ*. รายงานการวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนกรยุติธรรมระดับสูง, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 44.

2) มีกฎหมายที่สมาชิกต้องปฏิบัติ การละเมิดกฎ ข้อห้ามต่างๆ จะถูกลงโทษอย่างเด็ดขาดรุนแรง ซึ่งอาจรวมถึงการสั่งหารผู้ทรยศ

3) มีโครงสร้างที่เป็นลำดับชั้น โดย สายบังคับบัญชาจะเป็นตัวกำหนดตำแหน่ง สถานภาพ และส่วนแบ่งจากผลกำไร

4) มีเป้าหมายชัดเจนในการแสวงหา ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมุ่งผูกขาดธุรกิจผูกกฎหมายที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ ส่วนการแสวงหาอำนาจและสถานภาพในสังคมเป็นเรื่องรองที่อาจตามมาในภายหลัง

5) ใช้ยุทธวิธีต่างๆ เพื่อขยายผลจากความ โลก หรือความหวาดกลัวของผู้คน โดยข่มขู่ ลักพาตัว ให้สินบน วางเพลิงหรือใช้ความรุนแรงต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6) ทำธุรกิจทั้งผูกกฎหมายและถูกกฎหมายควบคู่กัน เพื่อช่วยสนับสนุนธุรกิจที่ผูกกฎหมายของตน เช่น นำเงินจาก การค้ายาเสพติดมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อฟอกเงิน เป็นต้น

7) มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาในเรื่องเทคโนโลยี โลจิสติกส์และอุปกรณ์ที่ใช้ อาทิ การใช้โลกออนไลน์เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรมรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อลามกอนาจาร และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจะดำเนินกิจกรรมผูกกฎหมายในสองลักษณะ ลักษณะแรกคือการขายสินค้าและบริการที่ผูกกฎหมาย อาทิ ยาเสพติด อาวุธ สินค้าโจรกรรม การลักลอบขนแรงงาน ต่างด้าว การปลอมแปลงเอกสารบุคคล เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งคือ อาชญากรรมประเภทอื่นที่ไม่เข้าข่ายการจัดหา อุปาทานสินค้าและบริการ เช่น การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการฉ้อฉลต่างๆ สำหรับ อาชญากรรมประเภทแรกนั้น แก๊งค์อันทพาลจะมีต้นทุนทางธุรกิจที่ต่ำกว่าธุรกิจทั่วไป เนื่องจากไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมาย หรือ กติกาใด เช่น ลักลอบนำคนต่างด้าวเข้ามาขายแรงงานหรือบริการทางเพศในราคาที่ต่ำกว่าแรงงานท้องถิ่น ทำให้อาชญากรรมข้ามชาติเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง สำหรับอาชญากรรมในลักษณะที่สอง มักเป็นการทำธุรกรรมแบบ ฉ้อฉลต่างๆ เช่น ปลอมแปลงบัตรเครดิต ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ และอื่นๆ โดยแก๊งค์อันทพาลรัสเซีย ไนจีเรีย และขบวนการ อั้งยี่ชาวจีน จะมีความเชี่ยวชาญในอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ โดยมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านไอทีและธุรกรรมการเงินเข้าร่วมขบวนการจำนวนมาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญที่ยาก ต่อการสืบสวนปราบปราม เพราะเจ้าหน้าที่รัฐในหลายประเทศขาดความชำนาญในการสกัดกั้นธุรกรรมทางการเงิน ที่ผูกกฎหมาย อีกทั้งกฎหมายในปลายประเทศก็ตามไม่ทัน หรือมีบทลงโทษที่ไม่รุนแรง เมื่อเทียบกับอาชญากรรม ประเภทอื่น ทำให้อันทพาลขนาดใหญ่สามารถฟอกเงินด้วยวิธีการต่างๆ หรือแม้แต่จัดตั้งธุรกิจเพื่อบังหน้ากิจกรรม ที่ผูกกฎหมาย ที่นิยมกันมาก คือธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจด้านการเงิน ทำให้การแยกแยะ ระหว่างธุรกิจสีเทากับธุรกิจที่ถูกกฎหมาย ทำได้ยาก เนื่องจากเส้นทางการเงินมีการผสมปนเปกัน ยิ่งไปกว่านั้น หัวหน้า แก๊งอันธพาลหลายรายยังใช้องค์กรธุรกิจของตนเพื่อเลื่อนสถานะทางสังคม หรือแม้กระทั่งก้าวเข้าสู่การเป็นนักการเมืองอีกด้วย

3.3.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การคุ้มครองพยานนั้นถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรมอย่างที่สุด ดังนั้นในแต่ละประเทศ ล้วนมีมาตรการในการคุ้มครองพยานแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและบริบทของแต่ละประเทศ แต่เพื่อให้การกำหนดมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีมาตรฐานใกล้เคียงกันแล้ว สหประชาชาติจึงได้มีการวางหลักการเรื่องการคุ้มครองพยานในอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติ (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime)(มติที่ประชุม สมัชชาใหญ่เลขที่ 55/25 ภาคผนวก 1) (General Assembly Resolution 55/25,annex I) เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ.2000 ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นานาประเทศในการต่อต้านกับอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติ โดยรัฐภาคีสมาชิกได้มีการลงนามร่วมกันในการประชุมที่ Palermo ประเทศอิตาลี ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-15 ธันวาคม ค.ศ.2000 (สำหรับประเทศไทยได้ลงนามเมื่อ วันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ.2000) (พ.ศ.2543) และมีผลบังคับ ใช้ในวันที่ 29 กันยายน ค.ศ.2003 (พ.ศ.2546)

ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคีสมาชิกอยู่แล้ว ได้นำหลักการ ภายใต้อนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้ เข้าสู่กระบวนการให้สัตยาบันภายใต้กฎหมายแห่งอาณาจักรไทยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546)

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้ในข้อ 24 ความว่า²⁵ “รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตน เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยาน จากการแกล้งแค้น หรือข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้ และแก่ญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสม มาตรการดังกล่าว ต้องไม่ทำให้เสื่อมสิทธิของจำเลย เช่น ภายในขอบเขตที่จำเป็นและกระทำได้ การย้ายบุคคล เหล่านั้น ไปอยู่ที่อื่นและเท่าที่เห็นจำเป็น

²⁵ ปกป้อง ศรีสนิท. (2553). *ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา. หน้า

การไม่เปิดเผย หรือจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณและที่อยู่ของบุคคลดังกล่าว หรือจัดให้มีกฎเกณฑ์ทางพยานหลักฐานที่อนุญาต ให้คำให้การของพยานสามารถกระทำได้ในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่าพยานได้รับความปลอดภัย หรือรัฐต้องพิจารณาจัดทำความตกลงหรือ ข้อตกลงกับรัฐอื่น เพื่อย้ายบุคคลที่อ้างถึงในวรรคหนึ่งของข้อนี้ ไปอยู่ที่อื่น

เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม (Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime 2008) จะได้มีการเป็นแบบอย่างในการคุ้มครองพยานให้บริบูรณ์ภาคสมาชิก แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการพิเศษของแต่ละประเทศ ต่างมีการกำหนดเงื่อนไขรูปแบบและวิธีการบังคับใช้ไว้หลากหลายต่างกัน แต่สิ่งเดียวที่เหมือนกันคือการทำให้นำมาตรการพิเศษดังกล่าวไปใช้ในการคุ้มครองพยานนั้น ทุกประเทศต่างต้องการให้พยานหรือบุคคลที่พยานร้องขอให้มีการคุ้มครองนั้นได้รับความปลอดภัยสูงสุดและทำให้พยานเกิดความเชื่อมั่นกับการเบิกความดังกล่าว ผลของการกระทำดังกล่าวย่อมจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปด้วยความยุติธรรม ในการนี้ สามารถจัดกลุ่มมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานได้ 5 กลุ่มดังนี้

(1) มาตรการด้านกายภาพ

มาตรการด้านกายภาพ เป็นมาตรการพิเศษ ในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ซึ่งเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความปลอดภัยแก่พยานและ ครอบครัวของพยาน อาทิเช่น การจัดหาสถานที่ที่ปลอดภัยให้พยาน ซึ่งอาจกระทำโดยการย้ายที่อยู่ของพยานและบุคคลใกล้ชิด การจัดหาอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือในการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งแต่ละ ประเทศก็จะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านกายภาพ ดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานได้ถูกบัญญัติในประมวล กฎหมาย (United States Code) บรรพ 18 (Title 18) อาชญากรรมและกระบวนการทางอาญา (Crimes and Criminal Procedure) ส่วน 2 (Part II) หมวด 224(Chapter 224) มาตรา 13521(Section 3521) (a)(1), (b)(1) ได้กำหนดผู้ที่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าวอาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้น ๆ ในการให้ความคุ้มครองพยาน จะกระทำโดยการย้าย ถิ่นที่อยู่และการคุ้มครองโดยประการอื่นที่รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมเห็นสมควร เช่น การทำร้ายร่างกาย การ ให้ประกันเรื่องสุขภาพ เรื่องความปลอดภัย เรื่องสวัสดิการของบุคคลเหล่านั้น รวมทั้งจิตใจและการปรับตัวเข้าสู่สังคม ให้กับพยาน ครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานดังกล่าว และทั้งนี้ U.S. Marshals ถือเป็นหน่วยงานที่ถูก ระบุไว้ในกฎหมาย United States Code

Title 28, part II, Chapter 37 Section 561 เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจ และสั่งการ มีหน้าที่โดยตรงในการนำมาตรการทางกายภาพไปปรับใช้กับพยาน

2. ประเทศออสเตรเลีย เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองตลอดระยะเวลา 24 ชั่วโมง และยังมีอำนาจในการที่จะโยกย้ายผู้ให้เบาะแสไปยังสถานที่อื่นๆ พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนรูปพรรณสัณฐาน โดยมีการจัดตั้งองค์กรขึ้น อย่างเป็นทางการเพื่อคุ้มครองพยานที่ตกลงจะให้การเป็นพยานต่อองค์กรอาชญากรรม ต่อมาโครงการดังกล่าว ได้รับการพัฒนาจนเป็นการบังคับใช้กฎหมายในระดับประเทศและให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลทำให้การปราบปรามอาชญากรรมประสบความสำเร็จมากขึ้น โดยเงื่อนไขและข้อกำหนดดังกล่าวได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ. 1994 (Witness Protection Act 1994)

3. ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การคุ้มครองพยานได้มีการบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) แต่การคุ้มครองพยานดังกล่าวยังมี ข้อจำกัดไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานหรือผู้เสียหายได้ เพราะเป็นการคุ้มครองเฉพาะในการ พิจารณาคดีเท่านั้น ดังนั้น จึงได้มีการนำกฎหมายตำรวจ (Police Law) มาเสริมมาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) ก่อนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมาตรา 68 อนุมาตรา 1 มีการกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทนได้หรืออาจจะไปถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 ที่ได้กำหนดให้ศาล มีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้

(2) มาตรการด้านความปลอดภัย

มาตรการด้านความปลอดภัย เป็นมาตรการ พิเศษที่ช่วยในการคุ้มครองตัวพยานและบุคคลในครอบครัวจากการถูกประทุษร้าย ซึ่งได้แก่ การจัดชุด เจ้าหน้าที่ไปคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน มาตรการ เกี่ยวกับการปกปิดที่อยู่มาตรการรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน โครงการคุ้มครองพยาน เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศจะมีลักษณะของการใช้มาตรการ เกี่ยวกับสถานะของพยาน ดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีการกำหนดให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล ข่าวสารในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือ การจารกรรมข้อมูล และยังกำหนดโปรแกรมของการ คุ้มครองที่เรียกว่า (Witness Security Program/ WITSEC)* อยู่ใน United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 เพราะกฎหมาย ดังกล่าวเห็นการปกปิดที่อยู่หรือ

ข้อมูลต่าง ๆ ของพยาน เป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้ United States Marshals จะต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อ พยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

2. ประเทศออสเตรเลีย อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจและรับผิดชอบใน โครงการดังกล่าว รวมถึงเป็นผู้ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เฉพาะผู้บัญชาการตำรวจบุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งและบุคคลที่ได้รับมอบหมาย จากผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้นที่จะมีอำนาจเข้าถึงข้อมูลทางทะเบียน และรวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนดังกล่าว รวมถึงจะต้องผ่านการตรวจสอบและ การประเมินความน่าไว้วางใจของระบบการเก็บทะเบียนในชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้ยังได้มีการกำหนดโทษ กล่าวคือ สำหรับกรณีบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อแสดงตัวหรือแหล่งที่อยู่ของบุคคลที่เป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครื่องจักรภาพ หรือที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ความปลอดภัยของบุคคลดังกล่าว บทลงโทษระวางโทษจำคุก 10 ปี

3. ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่าทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานของพยานนั้น พยานอาจปกปิดได้ หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูล นั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อิศรเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับรูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้น ที่พยานเห็นว่าอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต และเสรีภาพของพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดพยานได้พยาน ก็สามารถที่จะนำส่งให้เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ ได้ แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตาม และยังกำหนดไว้ในมาตรา 96 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องนำส่งเพิ่มข้อมูลหรือเอกสารต่าง ๆ ถ้ามีการร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้ข้อมูลหรือเพิ่มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายได้ มาตรา 110 b กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่ แท้จริง (Identity) ของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ ซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วก็ตาม

(3) มาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยาน

มาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยานเป็น มาตรการพิเศษที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้พยานได้รับการปกปิดหรืออำพรางสถานะตัวตนที่แท้จริง เป็นการอำพรางเพื่อมิให้ผู้อื่นล่วงรู้ตัวตนที่แท้จริงของพยาน มาตรการดังกล่าว ได้แก่ การเปลี่ยนชื่อ สกุล หลักฐานทางทะเบียน การเปลี่ยนอาชีพ

การทำงานของพยานระหว่างและหลังที่มีการเบิกความไปแล้ว ซึ่งแต่ละประเทศจะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านเกี่ยวกับสถานะของพยานดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา United States Marshals จะต้องดำเนินการ ย้ายที่อยู่ของพยานให้พ้นจากเขตอันตราย (danger area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (secure area) นอกจากนี้ยังกำหนดให้ United States Marshals เป็นผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้กับพยาน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดแทน ของเดิมให้กับพยาน แต่การเข้าสู่โครงการเริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยมี Attorney General เป็นผู้บังคับบัญชา โดยที่การยื่นคำขอของพยาน ต้องระบุถึงคำให้การเป็นพยาน ภัยที่พยานได้รับการข่มขู่ และความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยาน จะเข้าไปอยู่เมื่อได้รับคำขอแล้ว OEO จะประสานเพื่อให้ พยานได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service เพื่อพยานจะได้ทราบว่าชีวิตของพยานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากเข้าสู่การคุ้มครองพยาน และ US Marshals จะประสานงานเพื่อให้ Attorney General ได้สัมภาษณ์พยานโดยตรง และเสนอต่อ Attorney General ว่าควรให้พยานเข้าสู่โครงการหรือไม่และส่งคำแนะนำดังกล่าวไปยัง OEO

2. ประเทศออสเตรเลีย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจในการคุ้มครองพยานและยังมีอำนาจจัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัว เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง การย้ายถิ่นฐาน การจัดหาที่อยู่ใหม่ จัดการขนส่ง สิ่งของที่เป็นของพยานให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ให้ค่าย้ายถิ่นฐาน ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อและกระทำการอื่นใดที่เห็นว่าจะมีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน กรณีที่พยานได้มี การเปลี่ยนชื่อหรือหลักฐานทางทะเบียน กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างอิงเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่และยังอนุญาตให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานในโครงการต่อศาล

3. ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี พระราชบัญญัติ Witness Protection Harmonization Act (2007) ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับสถานะของพยานในมาตรา 1 ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

(4) มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี

มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี เป็นการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษที่ใช้ในชั้นพิจารณา เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวกและพยานมีความปลอดภัย

จากการมาให้การหรือเป็นพยานในชั้นศาล อาทิเช่น มาตรการเกี่ยวกับการสืบพยานต่างๆ การซักถามพยานดังกล่าว เป็นต้น ซึ่ง แต่ละประเทศจะมีลักษณะของการใช้มาตรการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี ดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา ในระหว่างการพิจารณาคดี United States Marshals จะดำเนินการในส่วนการคุ้มครองความปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมาปรากฏตัวในศาลเพื่ออำนวยความสะดวกของพยาน และกรณีที่มีการซักค้านพยานในศาลโดยทนายจำเลย เมื่อเสร็จภารกิจในการเป็นพยานแล้ว United States Marshals จะริบพาตัวพยานออกไปเพื่อไม่ให้อยู่ในภาวะที่ต้องทำหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับพยานเอง นอกจากนี้กฎหมายคุ้มครองพยานยังกำหนดให้พยาน เมื่อพยานร้องขอเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่นายจ้างของ พยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหน้าที่ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้าหรือการจัด ให้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่พยาน เช่น เปลี่ยนแปลงชื่อ สกุลและที่อยู่ แต่ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวก่อน และ มาตรา 5 กำหนดเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานชั่วคราว

ยานพาหนะในการรับส่งพยาน ที่จอดรถ การดูแลบุตร ให้แก่พยานในเวลาพยานต้องมาให้ปากคำ ล่าม หรือจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะเดินทาง มาให้ปากคำ หากจำเป็น อัยการควรแจ้งให้ศาลทราบถึงระดับความเสี่ยงและที่มาของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานให้ศาลทราบ หรือในกรณีที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์และจำเลย หรือ พยานควรจะได้รับรายงานสถานะหรือความลับหน้า ของคดีอย่างต่อเนื่อง

2. ประเทศออสเตรเลีย ในระหว่างการสืบพยานที่ศาล กรณีจำเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติกรรมของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ ด้วยเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัวและจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอ ในศาลเพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย

3. ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี The German Code of Criminal Procedure มาตรา 223 มุ่งเน้นถึงการคุ้มครองพยานที่ป่วยหรือมีอุปสรรคส่งผลทำให้พยานไม่สามารถมาเบิกความใน ฐานะพยานในการพิจารณาคดีนัดสืบพยานหรือนัดที่ต้อง

ปรากฏตัวในการสืบพยาน โดยศาลอาจมีคำสั่งเดินเผชิญสืบไปยังสถานที่ที่พยานอยู่เพื่อทำการสืบพยานก็ได้ แต่ทั้งนี้สำหรับการเดินเผชิญสืบนั้น ทัศนคติที่มีสิทธิที่จะเดินทางไปด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดให้ศาลสามารถมีคำสั่งแต่งตั้งผู้พิพากษาเพื่อไปทำการบันทึกวิดีโอเพื่อนำมาเปิดในการสืบพยานนัดสืบพยานในคราวที่จะมีการสืบพยานจริงได้ต้องเป็นกรณีที่พยานนั้นอยู่ไกลไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ มาตรา 251 นอกจากนี้มาตรา 58 a มาตรา 168e มาตรา 247a และ มาตรา 255 a ยังได้วางหลักว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็นกระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไปในทั้งสองกรณีดังกล่าวทำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอ ไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วย หากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนั้น ยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการ

(5) มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐ

มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐ เป็นบทบาทของรัฐในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ต่อตัวพยาน โดยใช้กลไกและงบประมาณของรัฐ อาทิ เช่น การช่วยทางคดี การเรียกร่องสิทธิต่างๆ การช่วยเหลือทางการเงิน จ่ายค่าเลี้ยงชีพ การรักษาพยาบาล ให้ความศึกษา การอบรม ช่วยงานอาชีพ รวมถึงครอบครัวของพยานด้วย เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศจะมีลักษณะของการใช้มาตรการด้านช่วยเหลือและเยียวยาจากภาครัฐ ดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา United States Code Title18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a)(1) บัญญัติว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดร้ายแรง เพราะการคุ้มครองพยานเป็นสำคัญจำต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกามีความสลับซับซ้อนซ่อนเงื่อนอย่างมาก และถือเป็นกิจกรรมที่ขยายวงกว้าง ทำให้จำนวนเงินต้องไหลไปสู่ขบวนการดังกล่าวเป็นจำนวนมากผ่านทางสินค้าที่ผิดกฎหมาย การใช้อำนาจโดยผิดกฎหมาย การฉ้อฉล และการคอร์รัปชัน การนำเข้าและจำหน่ายยาเสพติด รวมทั้งการทำลายสังคมในรูปแบบอื่น เงินและอำนาจ ก่อให้เกิดการทุจริตอย่างเป็นระบบ อาชญากรรมองค์กรในประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้ความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจมีน้อยลง เป็นอุปสรรคในทางพาณิชย์ของประเทศและต่างประเทศอย่างรุนแรง รัฐจึงจำต้องให้ความคุ้มครองกับการคุ้มครองพยาน เพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยเพื่อสืบอาชญากรรมองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลหน้าที่โดยตรง คือ United States Marshals เพื่อให้ United States Marshals มีอำนาจในการคุ้มครองพยานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเบื้องต้นได้ กำหนดให้การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหา

งานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน และยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบดูแลจ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

2. ประเทศออสเตรเลีย พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ. 1994 (Witness Protection Act 1994) ถือเป็นหลักกฎหมายคุ้มครองพยานที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำให้พยานกล้าที่จะมาเป็นพยาน เพื่อเป็นการล้มล้างอาชญากรรมองค์กรต่างๆ รัฐจึง กำหนดให้มีการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ National Witness Protection Program (NWPP) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย (The Commissioner of the Australian Federal Police) เป็นผู้รักษาการตามโครงการคุ้มครองพยาน มีอำนาจตัดสินใจว่าบุคคลใดสมควรได้รับการคุ้มครอง และให้มีอำนาจในการที่จะอนุญาตให้พยานเปลี่ยนแปลงหลักฐานข้อมูลส่วนตัวใหม่จัดหาสถานที่อยู่ให้พยานใหม่ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พยาน จัดการขนย้ายทรัพย์สิน ของพยานดำเนินการช่วยเหลือทางการเงินแก่พยานตามสมควร

3. ประเทศเยอรมันหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การที่จะพิจารณาว่าเงื่อนไขใดหรือรูปแบบ อย่างไรถึงจะสามารถนำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานไปใช้ได้นั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะของอาชญากรรม โดยต้องถึงระดับที่เป็นอาชญากรรมรุนแรง (serious crime) ได้แก่ อาชญากรรมองค์กร (organized crime) แต่มาตรการพิเศษที่ถูกระบุไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองพยานได้ รัฐจึงได้หาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อต้องการที่จะสร้างความปลอดภัยให้แก่พยานสูงสุด โดยการนำหลักเกณฑ์ที่บัญญัติในกฎหมาย (police law) มา สนับสนุนการคุ้มครองพยานในช่วงก่อนที่จะดำเนินคดีจึงทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้ว ประเทศเยอรมันยังได้กำหนดให้มี พระราชบัญญัติที่ทำให้การคุ้มครองพยานเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือให้การคุ้มครองพยานสอดคล้องกันที่เรียกว่า (The Act to Harmonize the Protection of Witness at Risk) และทั้งนี้ บทบัญญัติในกฎหมาย (Police Law) ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่ โดยให้เจ้าหน้าที่ดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตามทั้งแบบเปิดเผยและแบบเป็นการลับ จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ท้องที่หรือภูมิลำเนาอื่นภายในประเทศหรือนอกประเทศได้ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพ เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

จากการศึกษา สรุปแต่ละประเทศได้มีการจัดให้มีมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรื่องการคุ้มครองพยานภายใต้อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ที่กำหนดไว้ใน ข้อ 24 ที่มีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน ค.ศ.2003 (พ.ศ.2546) ความว่า²⁶ “รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องใช้มาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตน เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยาน จากการแก้แค้น หรือข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นได้ ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้ อนุสัญญานี้ และแก่ญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสม ถือเป็น แนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับการคุ้มครองพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้อง กับองค์การอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติ

ประเทศ	หน่วยงานที่ดูแล	การคุ้มครองพยาน
สหรัฐอเมริกา	ให้อำนาจกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมคุ้มครองป้องกัน แต่อัยการสูงสุด มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นความสำคัญในคดี ดูแลตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนจบคดีและพยานต้องสมัครใจเข้าโครงการ - มีการคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง และบุคคลใดนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีโทษจำคุกและปรับ ไม่นำเสนอข้อมูลเอกสารของพยานต่อศาล
ออสเตรเลีย	ให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในการคุ้มครองพยาน	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นความสำคัญของคดี พยานต้องสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และดูแลตั้งแต่เริ่มจนจบคดี - หากบุคคลใดนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไป

²⁶ ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *ว่าด้วยกฎหมายปราบปรามแก๊งมาเฟียข้ามชาติ*, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

		เปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีโทษจำคุก 10 ปี
ประเทศ	หน่วยงานที่ดูแล	การคุ้มครองพยาน
		- ไม่นำเสนอข้อมูลเอกสารของพยานที่คุ้มครองต่อศาล
เยอรมัน	มีหน่วยงานคุ้มครองพยานกับเจ้าพนักงานตำรวจในการคุ้มครองพยาน	- เป็นการคุ้มครองพยานเฉพาะในการพิจารณาคดีเท่านั้น และต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารของพยานส่งต่อศาล - เน้นรูปแบบของคดีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมรุนแรง
ไทย	สำนักงานคุ้มครองพยานซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกระทรวงยุติธรรม ให้อำนาจในการตัดสินใจกับอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	- เน้นความหนักเบาของข้อหา - พยานต้องยื่นคำร้องขอเข้าโครงการคุ้มครองพยาน - มีระยะเวลาในการคุ้มครองแค่ 1 ปี - มีเจ้าหน้าที่ดูแลเฉพาะเวลาที่จำเป็น